

ПРОВЕДЕННЯ КОРЕКЦІЙНИХ РОБІТ З ОСОБАМИ, ЯКІ ВЧИНИЛИ НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї ТА ЇХ РОДИНАХ

ТОМУСЯКОВА Ірина Іванівна - здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

В статье определяется понятие коррекционной работы. Рассматриваются вопросы эффективности ее проведения для предотвращения и противодействия насилию в семье. Проанализирован основной подход компетентных специалистов в этих проблемах. Предлагаются отдельные мероприятия для решения проблем противодействия насилию в семье.

Ключові слова: *корекційна робота, корекційна програма, протидія, насильство, сім'я, фахівці.*

Останнім часом активно проводяться дослідження з протидії насильства в сім'ї. Ця проблема обумовлена як наявністю збільшення фактів фізичного, психологічного, сексуального насильства, так і небажанням суспільства обговорювати відкрито це питання. Однією з головних цілей нашої держави має бути створення належних умов для розвитку сім'ї і виховання дітей. Запобігання та протидія насильству в сім'ї стосуються не тільки насильника та його жертви, а і всього суспільства, потребують загальної уваги і конкретних дій з боку державної політики для розв'язання ситуацій такого характеру. Благополуччя сім'ї залежить не тільки від людей котрі проживають під одним дахом, а і від багатьох соціологічних, кримінологічних, психологічних факторів, які мають місце в суспільстві.

В Україні приділяється певна увага до вивчення питань протидії насильству в сім'ї. Розроблено та прийнято ряд нормативних документів, визначальним серед яких є За-

кон України «Про протидію насильству в сім'ї», що встановлює поняття, види та заходи попередження цього ганебного явища, визначає органи та установи, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї. У Статті 15 цього Закону передбачена відповідальність за вчинення, насильства в сім'ї, яка може наступити в кримінальному, адміністративному та цивільно-правовому порядку¹.

Заходи протидії та попередження насильства в сім'ї ґрунтуються на положеннях нормативно-правових документів, спрямованих на подолання насильства над людьми, до них відносяться, зокрема:

- Конституція України [1];
- Загальна декларація прав людини [2];
- Кодекс України про адміністративні правопорушення [3];
- Кримінальний процесуальний кодекс України [4];
- Сімейний кодекс України [5];
- Декларація прав дитини [6];
- Конвенція про права дитини [7];
- Закон України «Про охорону дитинства» [8];
- Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [9];
- Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису» [10];

¹ Закон України «Про протидію насильству в сім'ї» від 15.11.01

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» [11];

- Указ Президента України від «Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей» [12];

- Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження заходів щодо виконання Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та Примірного положення про центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї» [13] та інші документи прийняті для боротьби з насильством такого виду.

Як бачимо, Верховною Радою України та компетентними органами та установами, центральною виконавчою владою прийнято низку законодавчих та нормативно-правових актів, які не тільки захищають людину від насильства в сім'ї, а й регламентують діяльність правоохоронних органів щодо попередження та припинення насильства в родинах. Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність, і ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання [2, ст.3, 5.]².

Конфліктна ситуація в багатьох українських родинах почала частіше звертати на себе увагу дослідників з вивчення гендерних питань і спонукати до детального вивчення причин та умов насильства в родинах. Майже у кожної людини існує своє поняття слова сім'я, це поняття головним чином у більшості асоціюється з безпекою, захистом, місцем спокою та відпочинку. З метою викоренення та протидії насильству, компетентними організаціями та установами в Україні проводяться різні профілактичні заходи з членами сімей, котрі найбільш схильні до вчинення насильства, організуються і реалізуються корекційні роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї.

Соціально-економічна ситуація в Україні останнім часом значно загострила про-

блеми багатьох сімей. Український народ зіткнувся з такими небажаними явищами, як економічна криза, зростаюча матеріальна і соціальна поляризація суспільства, політичні і соціальні конфлікти, які безпосередньо впливають на стан та настрої в сім'ї. У значної частини сімей різко погіршилися умови реалізації основних соціальних і особистісних функцій, вони опинилися у скрутному становищі. У зв'язку з цим багато сімей потребують невідкладної соціальної і психологічної допомоги, з боку професійних спеціальних служб органів виконавчої влади, місцевого самоврядування і громадських організацій. Основним принципом соціального педагога, психолога, соціального працівника та працівника міліції, які компетентні у допомозі сім'ям, повинно бути планування співпраці із сім'єю. Складовою частиною їх діяльності є процес підпорядкований таким принципам, як: цілеспрямованість, коректність, ефективність, правоздатність, відповідність дій до політики держави.

Згідно зі змінами до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та відповідно до «Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, за спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї» закріплено цілий ряд нових функцій. Інструкція визначає порядок взаємодії між структурними підрозділами, відповідальними за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, службами у справах дітей, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідними підрозділами органів внутрішніх справ з виконання заходів щодо попередження насильства в сім'ї і механізм їх співпраці при здійсненні таких заходів. Одним із основних положень цього документу є установка на проведення корекційних програм.

Корекційна програма – це програма, що спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі

² Всеобщая декларация прав человека от 10.12.1948 г. [Електронний ресурс]: принята Резолюцией 217 А (III) Генеральной Асамблеи ООН от 10.12.1948 г.

поведінки особи, яка вчинила насильство в сім'ї [14]³. Головним чином вона спрямована на заходи реагування на насильство в родині, контролює поведінку насильника, супроводжує покарання кривдника та забезпечує захист постраждалих осіб та їх оточуючих. Вивчаючи питання корекційних робіт, можна відмітити, що кожна корекційна програма повинна відповідати певним критеріям, зокрема:

- програми мають бути побудовані таким чином, щоб кривдники не використовували свою участь у них для уникнення відповідальності за насильницьку поведінку;

- ведення сімейної терапії (консультаційної роботи з подружжям), запровадження технологій управління гнівом, медіація, пробація не є належними способами реагування на насильницькі дії з боку чоловіків стосовно жінок;

- безпека постраждалих осіб та їх близького оточення є головним пріоритетом програм корекції поведінки осіб, що вчиняють насильство в сім'ї;

- відповідальність учасників та фахівців, які впроваджують корекційні програми, щодо дотримання покладених на них обов'язків;

- корекція поведінки осіб, що вчиняють насильство в сім'ї, означає об'єднання зусиль громади [15]⁴.

Між спеціально уповноваженими органами та установами нормативно-правовими актами, як вище вже вказувалось, встановлена обов'язкова взаємодія, закріплені обов'язки та повноваження усіх підрозділів, які компетентні у попередженні, боротьбі та протидії насильства в сім'ї. Для фахівців цієї галузі розроблено низку навчально-методичних посібників та реко-

мендацій з соціальної та корекційної роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї, завдяки котрим планування проведення такої роботи з тією частиною суспільства, котра стає чинником таких жорстоких дій стало більш ефективним. Ціллю таких посібників є підвищення ефективності роботи фахівців, завдяки надання їм навичок та знань, які допомагають проводити практичну індивідуальну та групову роботу з попередження насильства в сім'ї.

Корекційна робота з особами, які чинять насильство в своїх родинях, є дуже важливою частиною протидії йому. Як правило, фахівцями проводиться довготривала корекція поведінки кривдників. Вони намагаються головним чином допомогти їм осмислити власну несприятливу нормальній людині поведінку, усвідомити її витoki, як свідчить статистика, більше половини агресорів, кривдників, злочинців вирости в сім'ях, де відбувалося насильство над близькими або над ними. Метою корекційної роботи є допомога людині попередити прояви своєї жорсткої поведінки по відношенню до своїх близьких.

Як показує практичне вивчення питання щодо проведення цієї нелегкої та кропіткої праці, стає зрозумілим, що довготривала корекція поведінки з усіх напрямків у багатьох випадках призводить до позитивних змін. Після виконання заходів корекційної роботи найчастіше в сім'ях налагоджується гармонійне сімейне життя, стосунки в родині набувають спокою та порозуміння.

Важливим питанням реалізації корекційних робіт з кривдником є, у першу чергу, спільна праця з членами його родини, для визначення та подальшого подолання негативної сімейної ситуації, що склалася.

Найбільш ефективно корекційна робота з кривдником здійснюється центрами у справах сім'ї. В Україні вже існує певна мережа центрів у справах сім'ї. Вони займаються всебічним захистом громадян, які страждають від насильства у своїх родинях, надають різноманітну допомогу жертвам та проводять роботу з особами, які чинять насильство.

Корекційна програма цих центрів полягає в тому, що їх фахівці, які займаються

³ Інструкція щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї від 30.09.2009 № 3131/386 Ч.І, п.1.1.

⁴ Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї: навчально-методичний посібник, ТОМ-І. Київ-Харків 2013. Розділ 3, стор.91.

корекційною роботою намагаються налагодити довірливі відносини між членами родини, розібратися в негативних діях самого кривдника, допомогти у боротьбі з негативними емоціями та подоланні їх у собі, надати необхідну, своєчасну допомогу, якої потребує особа, що постраждала від насильницьких дій (морально-правову, психологічну чи будь-яку).

Розроблено ряд ефективних програм корекційної роботи, комплексне здійснення яких дозволяє досягти позитивних результатів. Невід'ємною частиною проведення цих робіт є психологічна, соціально-педагогічна, соціально-економічна, правова та соціально-медична корекція поведінки насильника. Кожний фахівець центрів у справах сім'ї працює за своїм напрямком, наприклад, психологи допомагають налагоджувати стосунки в сім'ї, моделюють поведінку людини, робота педагогів складається в стимулюванні позитивного настрою та недопущенні негативних проявів в поведінці, юристи інформують, керуючись чинним законодавством, про відповідальність за вчинення насильства. Головним принципом їх праці є усвідомлення самого фахівця, що кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може свавільно бути обмеженим у своїх правах і свободах чи бути позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя і здоров'я кожної людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань [1, ст. 27]. Юристи допомагають усвідомити кривдникам неминуче притягнення до відповідальності за скоєння злочину такого характеру, медичні працівники ознайомлюють особу, яка вчинила насильство з наслідками щодо здоров'я потерпілого, а всі разом мають комплексно працювати над усуненням причин і умов насильства в сім'ї.

Висновок: для посилення протидії насильству в сім'ї доцільно посилювати впровадження корекційних програм у всіх регіонах країни, удосконалювати роботу фахівців в сім'ях для попередження, виявлення, протидії та абсолютного викорінення проблеми насильства в сім'ї.

Література

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Із змінами, внесеними Законом України № 2222-IV від 8 грудня 2004р. – [Електронний ресурс] - режим доступу: www.president.gov.ua.
2. Всеобщая декларация прав человека от 10.12.1948 г. [Електронний ресурс]: принята Резолюцией 217 А (III) Генеральной Ассамблеи ООН от 10.12.1948 г.- Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X(з наступними змінами)//ВВР Української РСР.-1984. [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України Відомості Верховної Ради України, 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, прийнят Резолюцією 13.04.2012р. № 4651-VI [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>.
5. Сімейний кодекс України Відомості Верховної Ради, від 10.01.2002, № 2947-III [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
6. Декларация прав ребенка от 20.11.1959 г. [Електронний ресурс]: принята Резолюцией 1386 (XIV) Генеральной Ассамблеи ООН от 20.11.1959 г.- Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_384.
7. Конвенция про права дитини [Електронний ресурс]: Конвенция ООН від 20.11.1989р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/95-021>.
8. Закон України «Про охорону дитинства» Відомості Верховної Ради України, 2001 № 30 від 26.04.2001 р. № 2402 [Електронний ресурс] : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14/page>.
9. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» Відомості Верховної Ради України , 2001, N 42 [Електронний ресурс] : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>.
10. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення від-

АНОТАЦІЯ

У статті визначається поняття корекційної роботи. Розглядаються питання щодо ефективності її проведення для запобігання та протидії насильству в сім'ї. Проаналізовано основний підхід компетентних фахівців в цих проблемах. Пропонуються окремі заходи для вирішення проблем протидії насильству в сім'ї.

SUMMARY

The article defines the concept of correctional work. The questions of the effectiveness of its implementation in order to prevent and to resist domestic violence are considered. The basic approaches of competent professionals in these problems were analyzed. Certain measures for solving the problems of the domestic violence were proposed.

повідальності за вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису» Відомості Верховної Ради України, 2003, N 30 прийнят Резолюцією 15.03.2003р. № 759-IV [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/759-15>.

11. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї» Відомості Верховної Ради України, 2009, N 13 прийнят Резолюцією 25.09.2009 № 599-VI [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/599-17>.

12. Указ президента України «Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей» від 5.05.2008 р. №411/2008. [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/411/2008>.

13. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження заходів щодо виконання Закону України «Про

попередження насильства в сім'ї» та Примірного положення про центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї» від 23.01.2004 р. №38. [Електронний ресурс]: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ3211.html

14. Інструкція щодо порядку взаємодії структурних підрозділів, відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї від 30.09.2009 № 3131/386 Ч.І, п.1.1. [Електронний ресурс]: <http://zakon.nau.ua/doc/?nobreak=1&uid=1165.987.2>.

15. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї: навчально-методичний посібник, ТОМ-1. Київ-Харків 2013. Розділ 3, стор.91.